

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 13 april 2017

Mål nr

B 4663-16

KLAGANDE

NN

Ombud och offentlig försvarare: Advokat JL

MOTPARTER

1. Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

2. Sekretess

Sekretess

Ombud och målsägandebiträde: Advokat FMS

SAKEN

Våldtäkt m.m.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sverige dom 2016-10-06 i mål B 3842-16

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut med den justeringen att utvisningen sker med stöd av 8 a kap. 1 § utlänningslagen (2005:716).

Högsta domstolen fastställer hovrättens sekretessförordnande.

Sekretessbestämmelsen i 35 kap. 12 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska fortsätta att vara tillämplig på de uppgifter som har lagts fram vid Högsta domstolens förhandling inom stängda dörrar och som kan röja målsägandens identitet.

JL ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av NN i Högsta domstolen med 74 202 kr. Av beloppet avser 42 906 kr arbete, 12 255 kr tidspillan, 4 201 kr utlägg och 14 840 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

FMS ska få ersättning av allmänna medel för biträdet åt målsäganden i Högsta domstolen med 60 971 kr. Av beloppet avser 31 671 kr arbete, 11 801 kr tidspillan, 5 305 kr utlägg och 12 194 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

NN har yrkat att Högsta domstolen ska ogilla åtalet för våldtäkt och målsägandens skadeståndsyrkande. Han har yrkat att beslutet om utvisning i vart fall ska upphävas.

Riksåklagaren och målsäganden, som biträtt åtalet, har motsatt sig ändring av hovrättens dom.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. Målsäganden och NN lärde känna varandra när de 2012 arbetade som personliga assistenter hos AT. På kvällen den 10 mars 2014 ringde målsäganden ett larmsamtal och anmälde att hon i sin bostad hade blivit våldtagen av NN.
2. Först tio månader senare förhördes NN av polis, och åtal för våldtäkt väcktes drygt två år efter polisanmälan. I åtalet angavs att NN tvingat målsäganden till vaginalt samlag genom att med sina kroppskrafter trycka ner henne i en säng och hålla fast hennes armar, allt mot hennes vilja. Målsäganden yrkade skadestånd. NN förnekade gärningen och gjorde gällande att de hade haft ett frivilligt samlag.
3. Tingsrätten fann åtalet styrkt och dömde NN för våldtäkt. Han dömdes dessutom för misshandel och olaga hot mot sin hustru GOK samt för trafik- och narkotikarelaterad brottslighet. Påföljden bestämdes till fängelse i 2 år och 9 månader och NN utvisades ur Sverige för en tid av tio år. Han förpliktades att betala skadestånd till målsäganden. Hovrätten har satt ner fängelsestraffets längd till 2 år och 4 månader men har i övrigt inte ändrat tingsrättens dom i fråga om ansvar och utvisning. Skadeståndet har av hovrätten bestämts till 115 000 kr och ränta.

Målet i Högsta domstolen

4. Högsta domstolen har hållit huvudförhandling och tagit del av samma bevisning som hovrätten. NN har dessutom åberopat bl.a. utdrag ur en skrift framtagen av Svenska Psykiatriska Föreningen angående personlighetsstörningar.

Allmänna utgångspunkter för bevisvärderingen

5. Liksom i brottmål i allmänhet krävs för fällande dom i mål om sexualbrott att domstolen genom den utredning som har lagts fram finner det ställt utom rimligt tvivel att den åtalade har begått den gärning som åklagaren påstår.
6. Utgångspunkten är att det råder fri bevisprövning. Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2015 s. 702 framhållit att bevisbedömningar ska vara grundade på rationella skäl samt att analysen ska vara objektiv och ske strukturerat så att en omsorgsfull värdering av bevisningen säkerställs.
7. I det nämnda rättsfallet uttalas att det inte är möjligt att ange en modell för bevisbedömningen som kan tillämpas i alla olika typer av mål (se a. rättsfall p. 21). I ett fall som detta bör bedömningen till en början ta sikte på den bevisning som har åberopats till stöd för gärningspåståendet. Det förhållandet att den tilltalade kan konstateras i något avseende ha lämnat medvetet felaktiga uppgifter kan i princip inte tillmätas värde som bevisning till stöd för att åklagarens påstående är riktigt. Först om åklagarens bevisning är tillräcklig ska den tilltalades berättelse och bevisningen som stöder denna värderas som motbevisning till det som lagts henne eller honom till last.
8. Högsta domstolen har i flera rättsfall uttalat sig om bevisvärdering i mål om sexualbrott (se t.ex. NJA 2010 s. 671 och även NJA 2009 s. 447 I och II). I rättsfallen uttalas att en trovärdig utsaga från målsäganden i förening med vad som i övrigt har framkommit i målet kan vara tillräckligt för en fällande dom.
9. Bevisning om själva händelsen består i ett våldtäktsmål ofta främst av parternas berättelser. Det är svårt att bedöma en utsaga med ledning av det allmänna intryck som förhörspersonen ger eller av icke verbala faktorer i

övrigt. I första hand finns det därför anledning att lägga vikt vid faktorer som avser innehållet i berättelsen som sådan.

10. Högsta domstolen har angett ett antal kriterier som kan vara behjälpliga vid bedömningen av utsagorna (se NJA 2010 s. 671 p. 8). Kriterierna har varit föremål för sakkunnig analys, som tagit sin utgångspunkt i tillgänglig forskning på området. Slutsatserna i analysen är bl.a. att det förhållandet att en utsaga är klar, lång och detaljrik ofta kan vara tecken på att den är sann, medan det saknas egentligt stöd för att anse att konstansbrister (i bemärkelsen att lägga till eller ta bort information) är ett kriterium på bristande tillförlitlighet. Det finns dock anledning att vara observant på att kriterierna kan vara svåra att använda vid bedömning av utsagor från personer som av olika skäl har en bristande förmåga att uttrycka sig muntligen. (Se Per Anders Granhag m.fl. i SOU 2017:7 bilaga 7, s. 209 ff., jfr även t.ex. Lena Schelin, Bevisvärdering av utsagor i brottmål, 2006, s. 403 ff.)

11. I våldtäktsmål bygger bevisningen, utöver parternas berättelser, inte sällan på att målsäganden efter händelsen berättat om den för andra personer som hörs som vittnen. Det är då inte i egentlig mening fråga om utredning som tar sikte på den påstådda gärningen, eftersom vittnena inte har gjort några egna iakttagelser av själva händelsen. Sådana uppgifter kan emellertid tillsammans med vittnenas egna iakttagelser av exempelvis målsägandens beteende och reaktioner efter händelsen i vissa fall utgöra ett indirekt stöd för målsägandens berättelse. (Jfr Helena Sutorius, Bevisprövning vid sexualbrott, 2 uppl. 2014 omarbetad och uppdaterad av Christian Diesen, s. 111.)

Värdering av den bevisning som har åberopats till stöd för åtalet

12. Målsäganden har lämnat en lång, levande, klar, detaljrik och sammanhängande berättelse. Den innehåller inga motsägelser eller svårförklarliga

inslag. De uppgifter som hon har lämnat om händelsen framstår som tillförlitliga.

13. Riksåklagaren har åberopat en inspelning av målsägandens samtal till larmcentralen den aktuella kvällen. Det framgår att hon var upprörd och grät medan hon förklarade att en arbetskamrat hade tvingat henne till sex i hennes bostad.

14. JBW var nära vän och arbetskamrat med målsäganden och de umgicks nästan dagligen. Hon blev den aktuella kvällen uppringd av målsäganden och begav sig då omedelbart hem till henne. Enligt hennes vittnesmål var målsäganden väldigt uppriven och berättade att NN hade tvingat henne till sex. Polisen Caroline Lansensfeldt, som kom till målsägandens bostad med anledning av larmsamtalet, har i vittnesförhör berättat att målsäganden framstod som chockad, var väldigt uppriven och jätteledsen. Hon berättade att hon blivit våldtagen av en tidigare kollega och att hon sagt nej flera gånger.

15. Larmsamtalet och kontakterna med vittnena JBW och Caroline Lansensfeldt skedde såvitt framgår en kort stund efter att NN lämnat lägenheten. Vad målsäganden då uppgav i förening med vad som framkommit om hennes sinnestillstånd talar starkt för att hon har utsatts för ett sexuellt övergrepp av NN.

16. Riksåklagaren har vidare åberopat ett intyg från läkarundersökning av målsäganden som utfördes samma kväll. Enligt intyget uppvisade hon några små sår i underlivet. Den undersökande läkaren anger att fynden möjligen talar för att de orsakats av vaginalt samlag av kraftig styrka och långdraget förlopp samt att även motvilligt samlag kan bidra till uppkomsten av skador av detta slag. Det åberopade läkarintyget kan inte anses ge nämnvärt stöd åt påståendet i gärningsbeskrivningen.

17. Målsäganden har kort efter den aktuella händelsen bytt bostad. Hon har förklarat att hon inte kunde bo kvar i lägenheten efter vad som hänt. JBW har berättat att målsäganden inte mådde bra efter händelsen, inte ville bo kvar i lägenheten och gjorde sig av med sin madrass och sin säng. Vittnet ER, som berättat att han till och från varit målsägandens pojkvän, har sagt att hon flyttade efter händelsen och blev rädd och avståndstagande i förhållande till män.

18. En sammanvägning av den av riksåklagaren åberopade bevisningen leder till slutsatsen att den i sig är tillräcklig för att beviskravet ska vara uppfyllt. Frågan är då om NNs berättelse och den bevisning i övrigt som han har åberopat motbevisar gärningspåståendet i sådan grad att åtalet inte är styrkt.

Värdering av NNs berättelse och den bevisning i övrigt som han har åberopat

19. NN har gjort gällande att parterna sedan en tid hade ett förhållande, att han vid det aktuella tillfället förklarade att han ville avsluta detta och att de hade ett frivilligt samlag på målsägandens initiativ.

20. NNs berättelse framstår till största delen som oklar, ganska allmänt hållen och fattig på detaljer, även om det beaktas att han förhördes och delgavs misstanke om brott först tio månader efter händelsen och att han har vissa språksvårigheter.

21. Den av NN åberopade bevisningen har i huvudsak tagit sikte på att visa att parterna sedan en tid tillbaka hade en sexuell relation samt att målsägandens psykiska tillstånd var sådant att det kan ha lett till att hon överreagerat när NN ville avsluta deras förhållande.

22. Hans hustru GOK och hans gode vän, PP, har i sina vittnesmål i stor utsträckning hänfört sig till vad NN ska ha berättat för dem. PPs uppgifter

avviker delvis från vad NN själv har berättat. Det finns därför anledning att ifrågasätta tillförlitligheten i PPs uppgifter. AT, som NN och målsäganden arbetade hos, har lämnat uppgifter som är påfallande vaga och framstår som präglade av hennes negativa inställning till målsäganden.

23. Målsäganden har förnekat att hon haft annat än en arbetsrelation till NN. Hennes uppgifter får stöd av vad JBW har berättat.

24. Utredningen om målsägandens kontakter med psykiatrin påverkar inte tillförlitligheten i hennes uppgifter och ger inte stöd för slutsatsen att hon skulle ha överdrivit eller lämnat en felaktig bild av händelsen.

25. NNs uppgifter och vad han har åberopat till stöd för dem får bedömas ha ett svagt bevisvärde. Det kan inte anses att motbevisningen sammantaget försvagar värdet av riksåklagarens bevisning i nämnvärd grad.

Sammanfattande bedömning av skuldfrågan

26. Genom den åberopade utredningen är det ställt utom rimligt tvivel att NN har gjort sig skyldig till den åtalade gärningen.

Rubricering

27. Gärningen ska bedömas som våldtäkt.

Gärningar som inte överklagats

28. Enligt hovrättens dom har NN dessutom gjort sig skyldig till misshandel vid två tillfällen, olaga hot, grov olovlig körning vid sex tillfällen, rattfylleri vid tre tillfällen, ringa narkotikabrott vid fem tillfällen, narkotikabrott vid två tillfällen, grovt rattfylleri vid två tillfällen, brott mot knivlagen och skadegörelse.

Utvisning och påföljd

29. Utvisningsyrkandet ska, som riksåklagaren gjort gällande, prövas enligt 8 a kap. 1 § utlänningslagen (2005:716). Våldtäktsbrottet är med hänsyn till den kränkning som det har inneburit för enskilt intresse så allvarligt att NN inte bör få stanna kvar. Högsta domstolen ansluter sig till hovrättens bedömning när det gäller återreseförbudets längd.

30. Högsta domstolen gör inte någon annan bedömning än hovrätten när det gäller valet av påföljd och fängelsestraffets längd.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gudmund Toijer, Ella Nyström (referent), Kerstin Calissendorff, Agneta Bäcklund (skiljaktig) och Stefan Johansson
Föredragande justitiesekreterare: Frida Barrstrand

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**
2017-02-27--28

Mål nr
B 4663-16

SKILJAKTIG MENING

Justitierådet Agneta Bäcklund är skiljaktig och frikänner från ansvar för våldtäkt.

Hon ansluter sig till vad majoriteten har anfört till och med punkten 19. Skälen bör därefter enligt hennes mening ha följande lydelse.

NN har lämnat en utförlig berättelse om sin relation med målsäganden och om vad de gjort tillsammans. De oklarheter som finns i hans utsaga kan förklaras av att han förhördes och delgavs misstanke om brott först tio månader efter händelsen samt att han hördes på svenska trots att han har vissa språksvårigheter. De uppgifter som NN har lämnat framstår som tillförlitliga.

De uppgifter som GOK har lämnat hänför sig till vad NN ska ha berättat för henne. Mot den bakgrunden och med hänsyn till att de är gifta med varandra måste hennes uppgifter behandlas med försiktighet.

NN har vidare åberopat vittnesförhör med PP och AT. Båda har gett tydligt uttryck för att målsäganden och NN hade en relation. Sammantaget ger deras vittnesuppgifter starkt stöd för påståendet om att målsäganden och NN hade ett förhållande.

Dok.Id 134067

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15-15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstadamstolen.se	

Med beaktande av den bevisning som NN har åberopat måste utgångspunkten för bedömningen vara att parterna hade ett förhållande. Det innebär att tillförlitligheten av målsägandens uppgifter kan sättas i fråga.

Slutsats

Åklagaren har därmed inte förmått styrka det som lagts NN till last. Åtalet för våldtäkt ska därför ogillas.

I övriga frågor är jag ense med majoriteten.